

Föredrag hållet i Falun den 13 mars 1910.

Trygger, Ernst,

53 E a Br. 1910

TRYGGER, ERNST

Föredrag hållet i Falun den 13 mars 1910

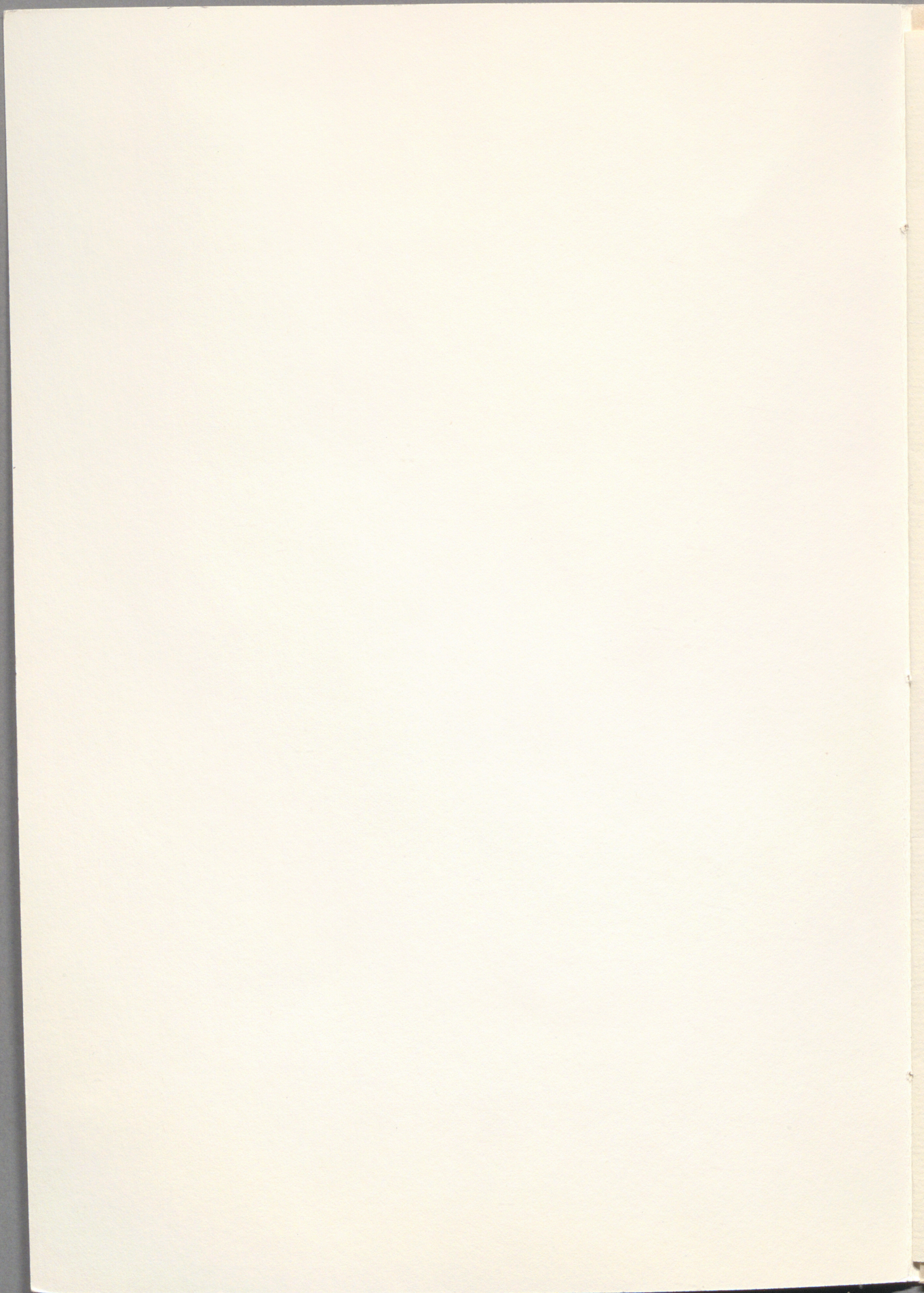
Sv. Saul.

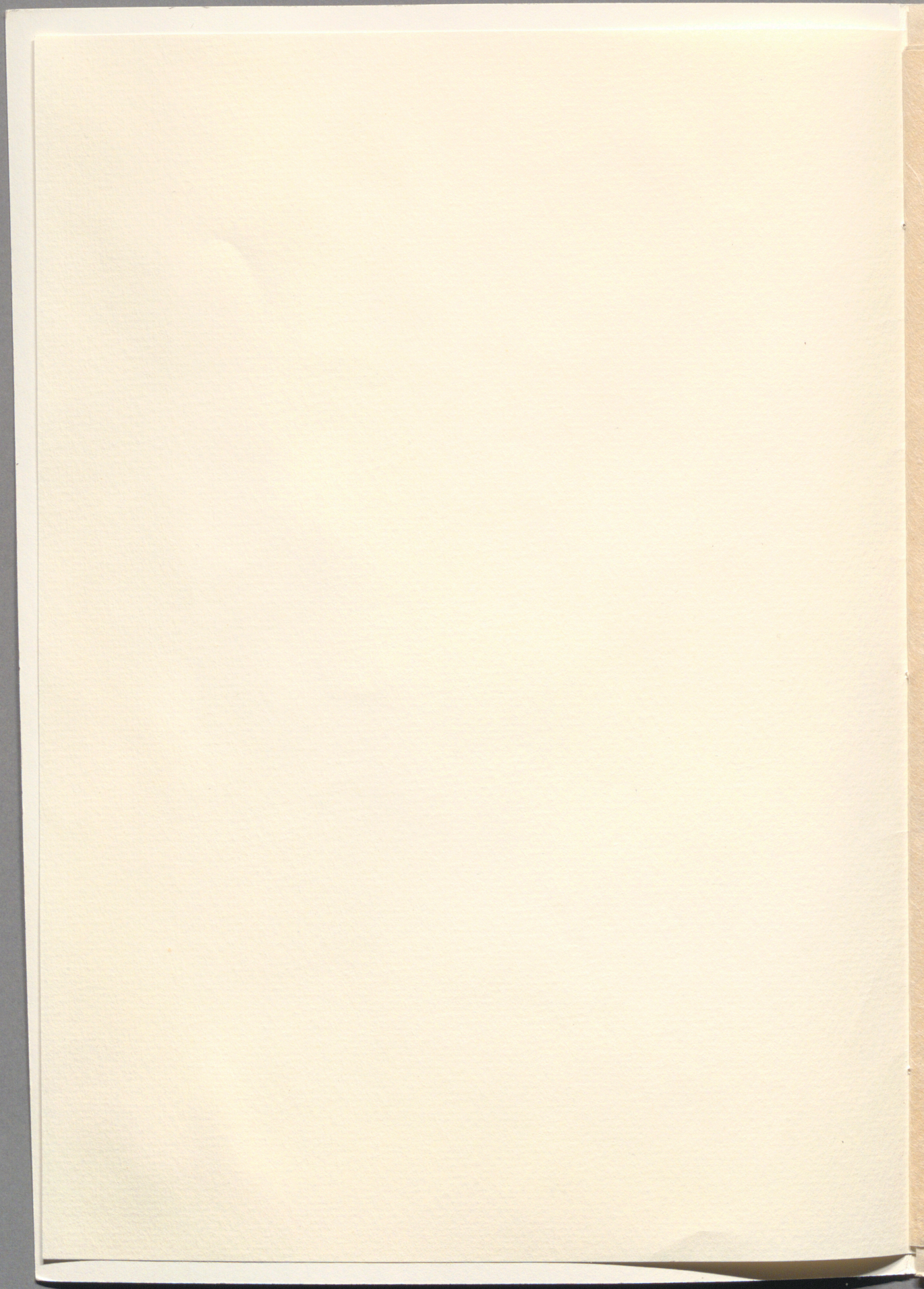
Polit

Sv.

(84)

1910

Polit
Sv
1910
(Sv)
0

FÖREDRAG

HÅLLET I FALUN DEN 13 MARS 1910

AF

ERNST TRYGGER.

FÖREDRAG

HÄLLET I FALUN DEN 13 MARS 1910

AF

ERNST TRYGGER

FALUN
FALU NYA BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG
1910.

Mina damer och herrar.

Det är i dag första gången, jag har äran tala omädelbart till en församling inom det län, som två gånger skänkt mig förtroendet att representera detsamma i riksdagens Första kammare. Det ligger då nära till hands att fråga: hvad har fört mig hit just nu, hvilket är syftet med mitt uppträdande vid detta tillfälle. Den ene kanske vill härpå ge det svar: meningen är att, efter förebilden af en Schotte, en Starbäck, en Olsson i Fläsbro, söka göra mina politiska motståndare så osympatiska och samhällsskadliga som möjligt. En annan säger kanske i likhet med den ärade Dalarepresentanten i Andra kammaren, hr Daniel Persson i Tällberg: hans mening är att fiska för landstingsmannavalen, att för nämnda ändamål svepa in högern i en frisinnad mantel, som döljer dess reformfientlighet. Nej, hvarken det ena eller det andra är afsikten med min närvaro. Jag vet allt för väl, att Dalamän och Dalakvinnor icke skänka tilltro till annat tal än det, som bär sanningens och opartiskhetens prägel; jag behöfver ej heller — och övan som jag är i dylik handtering, skulle jag ej heller lyckas — att låta högern, d. v. s. socialisterna och liberalradikalerna politiska motståndare, framträda i annan skepnad än den, som betingas af dess politiska gärningar och dess program för framtiden. Hvad jag vill är däremot, att utveckla den borgjerliga högerns uppfattning af situationen inom vårt land, hvilka samhällsklasser denna höger vill samla under den gemensamma

fanan samt huru den tänker sig framtiden, med hvilka medel den vill befordra vårt lands utveckling till ökad styrka utåt och inåt, till större välstånd och verklig folklycka. Det må därvid icke förtänkas mig, att jag till sist upptager till bemötande några af de betydelsefullaste angrepp, som gjorts mot oss för hvad som under de senaste tiotalen af år skett i vårt land samt för hvad som äfven för närvarande med vårt understöd göres.

Mitt herrskap, den, som vill vara ärlig, kan icke förneka, att det brusar och jäser i de svenska bygderna, men det är icke företagsamhetens och arbetets friska vind, som sveper öfver landet, utan det är missnöjets och dådlöshetens anda, som lagt sitt töcken öfver vårt område. Hvilken är orsaken till denna folkets nöd? Hvad har händt, som kunnat komma vårt folk att förlora den andliga spänstighet och den ljusa syn på framtiden, som äro förutsättningar för framgång i samhällsarbetet och trefnad inom folket. Jag tror ej, att jag misstager mig, då jag säger, att hufvudskälet är suggestion. Man har från socialistiskt, radikalt och liberalt håll talat så mycket och så ifrigt om att Sverige är ett eländigt land, svenska folket ett förtryckt, utarmadt och olyckligt folk, att man på åtskilliga håll börjat tro detta påstående, och detta utan att för jämförelsens skull undersöka, huru det är i andra länder, utan att allvarligt erinra sig, huru det tidigare varit i Sverige, och utan att hålla isär den framtidsbild, som bör vara målet, och den verklig-

het, som inom den tid, vi kunna öfverskåda, låter sig realiseras. Men agitation och fantasi kunna icke rycka skaror af ett folk med sig, om icke den mottaglighet hos folket finnes, som först kan komma den gjorda sådden att spira upp och frodas. Och, sorgligt att säga, denna mottaglighet finns hos våra dagars svenske män och kvinnor. Ett folk liksom en individ måste lefva för ett högre mål än att för dagen släpa fram sin egen existens, den materiella välmågan må vara större eller mindre. Det måste hafva ett ideal, som utgör det slutliga målet för alla dess förhoppningar, alla dess sträfvan, all dess möda och uppoffring. Det måste i första rummet betrakta sin ställning som själfständig, oberoende stat såsom ett heligt arf, hvars förlust innebär förlusten af allt, som har värde i lifvet, och hvars försvar utgör en plikt, hvilkens fullgörande framstår såsom en dyrbar o-förytterlig rättighet. Men ej nog härmed, ett folk, som skall kunna gripa det bästa ur sin egen tid, måste jämväl söka att bland samtidens nationer i något afseende nå en ställning, som ställer det i främsta ledet. Sådant ideal hafva vi svenskar haft, när vi sökte förverkliga vår stormaktsdröm, ett sådant ideal hafva vi ock haft, när vi, efter att hafva vaknat upp från denna dröm, satte som vår uppgift att till nordens värn ställa oss sida vid sida med våra norska stamförvandter; ett sådant ideal kunna vi ock fortfarande ega, om vi, sedan äfven denna sista tanke visat sig vara en drömbild, ställa som vårt mål att genom alla goda krafter samverka förvandla Sverige till en den andliga och materiella odlingens mönsterstat, skyddad af vårt orubbliga beslut att mot hvem det vara må upprätthålla vår själfständighet, detta nationella oberoende, hvars ålder vi med tacksamhet kunna räkna från början af vår tillvaro. Men, mina herrar och da-

mer, ega vi verkligen detta ideal, som borde vara vårt? Läs bland annat förhandlingarne på senare tider i riksdagens Andra kammare, och döm sedan, om Sveriges oberoende är centralpunkten i svenska folkets lif, om Sveriges ekonomiska utveckling och seger öfver utlandet på handels och industriens område är målet för våra hemödanden, om den högre bildningen uppskattas lika högt som förut och om den allmänna folkbildningens fördjupande i alltmera praktisk riktning är programmet för reformsrätfvandena på detta område. Svaret kan ej blifva annat än det, att försvarsnihilismen anfrätt stora kretsar af vårt folk och att den materiella och andliga kulturens segertåg i vårt land förhindras genom en samhällsklassernas inbördes strid och en sträfvan hufvudsakligen efter formel likställighet mellan de särskilda samhällsklasserna.

Denna nihilism, denna intressekamp, denna tro, att samhällsklassernas nivellering bäst befordras icke genom att höja de lägre lagren, utan genom att sänka de högre, är en god jordmån för dem, som angripa den bestående samhällsordningen. Men dessa angrepp skulle dock studsas tillbaka mot förhållandenas egen makt, om icke vårt folk lede jämväl af en svaghet af ekonomisk art.

Stora kretsar af vårt folk lefva i ekonomiskt betryck; detta förmörkar den enskildes tillvaro och ger näring åt missnöje och bitterhet. Man må dock icke tro, att denna ekonomiska svaghet är en följd af bristande förvärf. I regel är detta ingalunda förhållandet, utan gäller det fastmera, att samma arbetsprodukt betalas högre i vårt land än i de flesta andra europeiska länder, men felet är, att breda lager af vår befolkning lefva på gränsen och öfver gränsen af sina tillgångar, icke blott arbetare utan äfven näringsidkare, ämbets- och tjänste-

män, ja rent af verkliga kapitalister. Alla dessa människor blifva offer för den utpinande verkan, som en alltjämt försvagad ekonomisk ställning måste medföra. För en person i en sådan situation blir det naturligt att ställa den frågan: hvarför skall jag hafva ekonomiska bekymmer, när andra finnas, som hafva det sorgfritt. Och svaret på denna fråga ges af socialisten och liberalradikalen. Den förre skjuter skulden på den bestående samhällsordningen; den senare på de borgerliga grupper, som icke funnit sig böra ställa sig under kommando af vänsterns ledande män. Och vi stackars högermän, vi blifva ej trodda, då vi förklara, att vårt folks bristande sinne för ekonomiska realiteter, vårt folks förbiseende af denna stora ekonomiska naturlag, att endast arbete och sparsamhet kunna alstra välstånd, vårt folks oförmåga att låta njutningen följa och icke föregå arbetets frukter, att det är detta, som väsentligen bidragit till att från vår tids svenskar borttaga deras lifsglädje, deras broderskärlek, deras hopp om framtiden.

Jag sade, att socialdemokraten finner botemedlet mot det onda i en ny samhällsordning. Sparsamhet fins ej i den socialdemokratiska samhällskodexen; för den socialdemokratiska uppfattningen blir brödkakan större, ju mera man fördelar densamma; kapitalet, sparsamhetens frukt, är för socialisten samhällets fiende. Genom att taga bort från den enskilde den sporre till arbete och sparsamhet, som intrasset att förbättra sin ställning ger honom, tror man eller låtsas sig tro, att samhällets ekonomi skall förbättras och den enskildes ekonomiska ställning blifva fördelaktigare. Den svenske bonden, hvilken är den, som tidigast lärt sig inse sparsamhetens betydelse för vinnande af välstånd, söker socialdemokratien vinna med den förklaringen, att hvad honom angår

den enskilda eganderätten och rätten att behålla hvad han själf förvärfvat skola få fortfarande äga bestånd, när samhällsordningen i öfrigt omläggas och eganderätten i allmänhet upphäves. Man underlåter emellertid att nämna, att denna koncession åt bondeklassen endast gäller tills vidare och, vi kunna tillägga, under en kortare öfvergångstid. Uppenbart är nämligen, att socialdemokratien, om den lyckades segra, omöjligens skulle kunna lämna länge i orubbadt bo den samhällsklass — våra bönder —, hvars ekonomiska uppfattning står i den mest afgjorda strid mot de socialistiska principerna.

Socialdemokratien — med sin overhäftighet i ekonomiska frågor och sitt misskännande af den mänskliga naturen — skulle dock icke erbjuda någon fara för vår samhällsordning, om det liberalradikala partiet ville förena sig med oss till ett osjälfviskt arbete för vårt folks ekonomiska uppfostran och för klagörande af det ekonomiska samhällsproblemets. Men detta parti, som eljest uppträder med en sådan tvärsäkerhet, svärfvar icke så litet på målet, när frågan gäller att taga ställning till socialdemokratien och dess önskemål. En förklaring härtill, visserligen ej ensam tillräcklig, kan man möjligen finna däri, att det liberalradikala partiet, som i vår riksdags Andra kammare går under benämningen det liberala samlingspartiet, till så stor del består af personer utan större intresse för eller kännning med det ekonomiska lifvet i vårt land och följaktligen utan tillräcklig praktisk erfarenhet för att inse de socialistiska lärornas farlighet för hela vårt samhälle. Men härtill kommer, att det liberala samlingspartiet synes hafva uppfattat sin ställning icke såsom ett högern sidoordnad borgerligt parti utan såsom ett mellanparti mellan socialdemokratien och högern. Herr

Pettersson i Påboda, som med statsrådsfracken kastade bort sin gamla politiska odalmannauppfattning, har vid ett möte kraftigt betonat denna förmedlande mellanställning, som det liberala samlingspartiet vill intaga. Sannolikt är det på grund häraf, som sistnämnda parti ansett sig ur stånd att intaga en fast ståndpunkt gent emot socialisterna. Åtskilliga af partiets mera bemärkta ledamöter hafva, där de ej såsom herr Lindhagen uttryckligen gått öfver till socialdemokratien, uttalat åsikter med afseende på den för vår nuvarande samhällsordning fundamentala äganderätsfrågan, som väl tåla jämförelsen med de mest rättrogna socialisters. Så säger t. ex. friherre Palmstierna i sin broschyr »Jordreform och Georgism»: »Äfven beskattningen har sin uppgift att fylla i reformarbetets tjänst. Öfverskattas bör den dock ej, huru värdefull den än må vara. Ensam kan jordbeskattningen ej biträda oss längre än dess verkningsfält sträcker sig, men där bör den ock anlitas och i sin mån gifva ett uttryck för den samhörighetsidé, som slutligt förverkligas med erkännande af att allt, som — ej frambringadt af människokraft — rymmes inom våra gränser, tillhör oss alla». Detta yttrande tycks vara särskildt riktadt till våra bönder, stora eller små, för att göra klart för dem, att inom liberala samlingspartiet finnas lika stora fiender till deras urgamla jordäganderätt som bland socialisterna.

Men icke blott friherre Palmstierna och andra dii minores — jag menar för närvarande, de blifva sannolikt större i framtiden, — äro svårt anstuckna af de socialistiska idéerna, utan äfven det liberala partiets ledare visar genom de motioner, han väckt, att han understundom går i herr Lindhagens kölvatten. Ett ganska belysande exempel på liberala samlingspartiets undfallenhet för den socialistiska

uppfattningen i jordfrågan är dess ställning till den stora viktiga frågan om upprättande af ytterligare småbruk. Förut har man inom alla kretsar, där man varit inträdd för småbruk, ansett det vara ivedersägligt, att endast den fulla äganderätten är i stånd att såväl utåt som i brukarens eget sinne gifva den känsla af trygghet, som fordras för att brukaren skall ägna jorden det arbete och den omtanke, som äro en förutsättning för att småbrukaren skall kunna på sitt lilla jordområde skapa sig en tryggad ekonomisk ställning. Därför har ock staten öfvergifvit det gamla, af erfarenheten utdömda åbosystemet och ansett sig böra för jordbrukets befrämjande göra upplåtelse af jordegendom till full äganderätt. Det liberala samlingspartiet åter synes föredraga besittningsrätten.

Äfven vid denna riksdag har detta partis ledare framlagt en motion, att riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om framläggande snarast möjligt för riksdagen af förslag till bestämmelser angående en arrende- och besittningsrätt af betryggande art till småbruk å kronans jordbruksdomäner. Denna besittningsrätt säges visserligen numera icke vara afsedd att utesluta äganderättupplåtelse utan skulle förekomma jämsides med dessa, men motionären lämnar icke läsaren i ovisshet därom, att han finner besittningsrätten vara från social synpunkt att föredraga.

Visserligen kan det ej vara min mening att bestrida, att jordbruk kan bedrivas icke blott af ägare utan äfven af besittningshafvare, arrendatorer och hvad de nu må heta, men då man vill uppmuntra särskildt småbruk, synes man väl böra göra saken så tilldragande som möjligt, och otvifvelaktigt erbjuder sig då den fulla äganderätten, den må lämnas genast eller efter betalning af vissa års arrende eller dylikt, såsom den särskildt därför af-

passade vägen. Den mer eller mindre tryggade besittningsrätten är antingen blott till namnet skild från äganderätten, och då innebär dess uppställande såsom alternativ till äganderätten endast ett sken, eller ock innebär denna besittningsrätt en olikhet med äganderätten, i det att besittningshafvaren är begränsad i sin rätt att bruka eller disponera öfver jorden. Det senare synes vara meningen. Man synes afse att skapa ett slags osjälfständiga kronobönder, som skola öfvervakas att de ej öfverskrida sina befogenheter, och som icke skola äga att till den högstbjudande försälja den jordlapp, som oftast just genom deras egen omtanke och odlingsflit fått sitt egentliga värde. Kunna förståndiga män verkligen anse, att detta är ett sätt att särskildt uppmuntra småbruket! För min del finner jag att småbrukarens intresse fått vika för en af politiska skäl nödvändig befunnen koncession af socialismens fordran, att jorden skall tillhöra icke den enskilde utan samhället.

Det vore lätt att komplettera denna redogörelse med andra fall, då det liberala samlingspartiet, på grund af sin eftersträfvade ställning af förmedlingsparti mellan högern och socialdemokratien, funnit sig böra antaga förslag, som endast i socialismens läror finna sitt berättigande. Eller hvad sägs om förslaget att medgifva expropriationsrätt till mark inom jordägarens område för hvarje socialt eller politiskt ändamål, äfven om något allmänt intresse ej kräfver det. Är det rimligt att ställa en jordägare inför nödvändigheten att inom sina gränser emottaga ett »folkets hus», när dettas förläggande inom hans område skulle vara i socialistledningens intresse?

En bestämd olikhet mellan socialister och liberaler förefinnes emellertid däri, att medan de förra med glädje

åse, hurusom den gamla liberala, frihets- och äganderättsvänliga ståndpunkten på allt flera ställen genombytas af förslag med socialistisk ursprungsbeteckning — äganderättsfiendliga och frihetsdödande —, så formligen rasa liberalerna, när det visar sig, att högerns och deras program i åtskilliga fall äro sammanstämmande. Liberala samlingspartiet glömmar, i sin sträfvan att vara originellt, att äfven det från början varit ett anti-socialistiskt borgerligt parti samt att, när man afkläder dess gamla program en del radikal grannlåt, det kvarstår en kärna, som är gemensam för alla borgerliga partier. Och om det äfven i särskilda fall icke skulle vara så, utan högern verkligen vandrat långt åt vänster, borde liberalerna vara de siste, som sörjde däröfver, — om de icke själfva öfvergifvit den position, som högern efter dem intagit. Högern tänker emellertid icke af vänsterns missnöje afhålla sig från att vara ett reformparti, utan i samma mån vänstern knyter en fastare allians med socialismen, i samma mån vidgas högerns uppgift att till ett stort borgerligt parti samla alla dem, som vilja reformer och genomgripande reformer, men detta utan att upphäfva äganderätt och medborgerlig frihet.

Härmed har jag i viss mån redan besvarat den fråga, jag i början af mitt anförande uppkastade: hvilka vill högern samla under den borgerliga fanan till arbete för samhällets utveckling och samhällets väl. Svaret är: långt bredare befolkningslager än förut. I första rummet vända vi oss till Sveriges bönder, hvilka med rätta göra anspråk på att utgöra »en säker borg för lagbunden ordning, god och omtänksam hushållning samt jämn och lugn reformutveckling». I samband därmed söka vi samverka från städernas borgare, som sedan gammalt insett handelns och industriens betydelse för socialt framåtskridande. Därefter rik-

ta vi en vädjan till Sveriges arbetare att beakta vårt program, när i det samma linierna uppdragas för vårt reformarbete till arbetsklassens bästa. Särskildt påkalla vi en uppoffrande och nitisk medverkan från alla dem, som på grund af sin högre bildning och sin större förmåga äro särskildt skickade att fatta och tillvarataga samhällets stora och viktiga intressen. Vår politik är icke afsedd att blifva en herrepolitik, än mindre en »halfherrepolitik», utan en på alla samhällsklasser stödd, folklig framstegspolitik.

Ni fråga mig kanske, ni äro otvivelaktigt berättigade att fråga mig: hvad är det högern vill reformera? Svaret ger sig af sig själf. I första rummet måste vi söka förändra den folkuppfattning, som gjort vårt land så mottagligt för samhällsupplösande läror. Upplysning och samhällsutfostern kräfväs i ökadtt mått. Det unga släktet måste återföras till den kärlek till de högre ideella värdena, fosterland, sanning och rätt, utan hvilken ett folk icke kan bestå. Och på det materiella området kräfväs ett omfattande arbete, hvilket, samtidigt som man bringar det ekonomiska lifvets lagar till massornas insikt, kastar oss ett betydande steg framåt i ekonomisk utveckling. Vänsterns reformplaner på det ekonomiska området hafva af liberala samlingspartiets ledare i hans tal i Westervik sammanfattats i orden, småbruk, egna hem samt ålderdoms- och invaliditetsförsäkring. Småbruket skulle tydligen vara gåfvan till jordbruket, egna hem och försäkring det liberala partiets tribut åt arbetarne. Hvad småbrukarefrågan angår, har jag redan i det föregående påpekat, hurusom vänsterns beroende ställning till socialdemokratien hindrat densamma att ge denna fråga en lösning, som verkligen tillfredsställer deras intressen, hvilka man vill vinna för detta nyskapade jordbruk! Därtill vill jag nu tillägga, att det icke är

nog att bilda nya småbruk, utan det gäller äfven att stödja den stora massa småbrukare, vi redan äga, ja att öfver hufvud taget sätta jordbrukarne i stånd att afvinna jorden ett allt rikare och rikare utbyte. Åtskilligt är gjordt för nämnda måls vinnande, men mycket återstår, som endast genom kunskapers spridande, samverkan mellan de särskilda jordägarna, förbättrade kreditförhållanden kan vinnas. Så mycket är emellertid säkert, att den svenska jordens afkastning icke befordras genom af socialisterna anordnade skördestrejker eller genom liberalernas ovederhäftiga beklagande, att jordbruksarbetarne hafva det särskildt dåligt ståndt i ekonomiskt och socialt afseende.

Hvad småbruket är afsedt att vara för jordbrukaren, äro det egna hemmet samt ålderdoms- och invaliditetsförsäkringen afsedda med afseende på industriarbetare. Intet annat än godt är att säga om det liberala programmet i denna del, så långt detsamma i frågans outredda skick redan nu kan bedömas. Men hvad som måste väcka förundran är, att för den liberala uppfattningen arbetarnes intressen äga sin brännpunkt i egna hem och försäkring. Huru viktiga dessa punkter än äro, äro de dock underordnade i förhållande till den stora centrala frågan, arbetstillfälle och arbetsförtjänst. Då vi sträfva efter att hjälpa fram vår arbetsklass, ha vi icke att närmast tänka oss arbetaren såsom utsliten efter ett mödosamt lif, icke heller hafva vi gjort nog för honom, då vi beredt honom tak öfver hufvudet. Nej han fordrar — och med rätta —, att vi i första rummet tänka oss honom i hans fulla arbetskraft, sin egen man, och det spörsmål, som intresserar honom, är frågan, om han kan erhålla tjänligt arbete, om han kan uppnå en för hans behof tillräcklig aflöning. Detta är det stora arbetareproblemet;

detta problem har socialdemokratien med klar blick uppställt men i klasshatets mörker besvarat. Det liberala partiet åter har tydligen icke upptäckt detta problem, åtminstone icke insett dess centrala betydelse, att döma af den ställning det intager till Sveriges industri och dess rättmätiga kraf. Intet tvifvel kan nämligen råda därom, att det fins endast en väg att lösa arbetarefrågan, endast en väg att tillfredsställa arbetarnes sociala kraf att komma allt högre i kulturellt afseende, endast en väg att göra arbetareförsäkringar icke till ett nödankare utan till ett plus i välstånd, och den vägen är den svenska industriens omhuldande o. lifskraftiga utveckling. Detta har vänstern icke beaktat, detta har däremot högern aldrig upphört att framhålla. Från socialisters och vänstermäns sida har man därför tillropat högern, att den är ett arbetsgifvareparti. Hvad som är afsedt att vara ett smädeord emottaga vi såsom en hederstitel. Högern sträfvar efter att kunna ge Sveriges arbetare arbete; i den meningen är högern ett arbetsgifvareparti. Högerns högsta mål är, att arbetstillfällena för våra arbetare skola bli rikliga och aflöningen för dem tillfredsställande. Men högern vet, att villkoret härför är, att den svenska industrien växer sig stark, särskildt i sin konkurrens med utlandet, och detta kan icke ske utan arbetsro, arbetsintensitet och arbetsglädje. Se där vårt arbetareprogram, och kring det programmet vilja vi och, jag hoppas, skola vi till sist lyckas samla Sveriges arbetare. Redan för närvarande saknas icke tecken, som tyda på, att den svenske arbetaren — äfven den, som hittills omfattat socialdemokratiens läror — börjar blifva mistrogen mot de socialdemokratiska löftena, hvilka växa i samma mån som partiutaxeringarne, och den sorgliga samhällsstrid, som

under 1909 utkämpades inom vårt land och som tillfogat vår industri och dess arbetare sår, som först sent skola läkas, denna strid har dock haft det goda med sig, att våra mera mogna arbetare tagit sig för att själfva reflektera. De hafva därvid funnit, att deras intressen äro föga betjänta af de socialistiska ledarnes och deras ungdomliga handlangares framfart. Förstördt familjelif, sköflade hem, nöd och bekymmer äro resultatet af den uppfattning, som söker fördölja, att den svenska industriens och den svenske arbetarens intressen äro solidariska, som icke insär, att industriens framsteg gifva arbetaren ett rikligare bröd, men dess aftynande undergräver äfven arbetarens ställning, som icke vill fatta att den, som skänker arbetstillfälle, därigenom ock skapar möjlighet för välstånd.

Det skulle föra mig för vidt, om jag i dag närmare ginge in på de medel, hvarigenom enligt min mening vår industris styrka och utveckling skulle befordras. Jag vill blott fästa uppmärksamheten på en särskild fara för industrien, nämligen den övilja, som man inom åtskilliga kretsar i vårt land hyser mot bolag äfven i sådana fall, då dessa fullfölja en strängt lagenlig och samhällsnyttig verksamhet. Att socialisterna skola hylla en sådan mening är naturligt, då bolagen, framför allt de större, varit de, som haft största förmåga att upptaga kampen mot socialisternas anlopp mot den svenska industrien. Mer egendomligt är det, att det liberala partiet icke kunnat hålla sig fritt från detta bolagshat. Liberalerna hade väl bort inse, att bolagsformen just är en den mest demokratiska samhällskapelse, i det att den ger den lilla sparpenningen möjlighet att taga del i industriens vinst, på samma gång den tillför industrien ett kapital, som el-

jest ofta icke kommit densamma till godo. Förklaringen torde emellertid äfven här ligga i den svenska nuvarande liberalismens bristande sinne för praktiska, ekonomiska frågor.

Jag ber att nu få öfvergå till bemötande af några angrepp, som gjorts mot högern på grund af den ställning, den intagit i några särskildt viktiga frågor. Den betydelsefullaste är försvarsfrågan. Det liberala partiets ledare har starkt betonat partiets fredskärlek och varma intresse för den moderna fredsrörelsen. Till deras missräkning, som se vårt lands fördel i att högerns och vänsterns program äro olika, måste jag förklara, att icke blott högern utan, såsom jag tror, hvarje svensk, som i någon mån kan bedöma den europeiska situationen och vårt lands maktmedel, hyser den varmaste önskan, att de makter, som bestämma öfver krig eller fred, måtte allt klarare inse, att vägen för folken till välstånd och kultur är fredens och ej det förödande krigets. Men sorgligt nog ligger det icke inom vår förmåga att under alla omständigheter hålla kriget borta från våra gränser. Detta torde ej heller hafva undgått herr staaff, ty han har betonat, att försvarsfrågan blir i närmaste tiden hufvudfrågan i den svenska politiken. Vid denna frågas lösning är högern genomträngd af den uppfattningen, att ett försvar, hvars kostnader öfverskrede det svenska folkets ekonomiska bärkraft, skulle hvila på en alltför bräcklig grund för att kunna godtagas. Endast ett försvarsväsen, som utvecklar sig i jämbredd med vårt lands ekonomiska resurser, kan skänka oss verklig trygghet. Denna ståndpunkt i försvarsfrågan har varit ett ytterligare skäl för högern att hålla vakt om Sveriges jordbruk och Sveriges industri, hvars afkastning i sista hand betalar våra försvarskostnader. Åtskilliga vänstertalare hafva emellertid

trott sig hafva upptäckt betänkliga misstag och felkalkyler, som under årens lopp gjorts i fråga om vårt försvarsväsen. Sålunda uppgifver herr Starbäck i ett tal i Malmö, att Karlsborgs fästning, som i början af förra århundradet beslutits för en kostnad af 2 millioner kronor, ännu i dag icke vore fullbordad, fastän den kostat mångdubbla beloppet; och detta lägger han högern till last. För min del erkänner jag gärna, att man i vårt land liksom i andra länder understundom begått misstag och väsentliga sådana vid försvarsväsendets ordnande. Men, mitt herrskap, detta är väl ingen egendomlighet för det militära området, utan gäller för alla områden. Hvad särskildt det anförda exemplet med Karlsborgs fästning angår, synes mig detsamma emellertid vara föga bevisande, ty hvad som i början af förra århundradet kan hafva varit en riktig kalkyl med afseende på en den tidens fästning, kan i vår tid med dess fordringar visa sig otillräckligt. Skulle man i militära frågor — i motsats mot hvad på andra områden iakttages — afvakta den tidpunkt, när absolut visshet vore vunnen om en åtgärds lämplighet, skulle Sverige säkerligen stå undrande och spörjande i försvarsfrågan, när fienden stode utanför Stockholms portar. När vänstern kommer att få ansvar för Sveriges regering, lär därför icke heller den kunna undgå att följa de åsikter, som de mest sakkunniga auktoriteter omfatta, såvida vänstern icke numera skulle anse, att det på det militära området är den bristande sakkunskapen, som har att säga det afgörande ordet.

Liksom högern öfverensstämmer med vänstern beträffande försvarsutgifternas begränsning till hvad landets ekonomi förmår bära, hysa vi äfven den meningen, att ej ett enda öre å försvarsväsendets stat får bortslösas på onödigt prål, utan att alla dit anslagna medel skola användas till att

göra försvaret så effektivt som möjligt. I vår armés och vår flottas plikt-trogna arbete — som af alla måste erkännas — se vi ett kraftigt stöd för vår förvisning, att nationens obestridliga önskningsar i denna del blifva allt fullständigare uppfyllda. Och mot en påyrkad modernisering af våra krigslagar hafva vi så mycket mindre att erinra, som riksdagens båda kamrar varit ense om att den militära strafflagens reformerande borde åtföljas af en samtidig reform af det militära rättegångsväsendet.

I fråga om försvarsväsendet återstår mig nu endast att granska de liberala resetalarnes påstående, att vårt svenska försvar kräver ojämförligt större kostnader än andra länders försvarsväsen. Jämföra vi våra försvarskostnader med motsvarande kostnader i Norge, Danmark, Nederländerna och Belgien, är det tydligt, att då man, såsom skett, utgått från en femårsperiod, man icke kan vara berättigad att taga hänsyn till de extra ordinarie kostnaderna, enär dessa för de olika staterna uppenbarligen kunna till sin väsentligaste del infalla på olika perioder. Ser man därför bort ifrån dessa extra kostnader, utgör medelkostnaden per innevånare under femårsperioden 1902—1906 i Sverige 7,31 kronor, Norge 5,15, Danmark 4,90, Nederländerna 6,66 och Belgien 6,27. Denna ofördelaktiga ställning för Sverige beror emellertid på den omständigheten, att såväl våra värnpliktiga som den vid försvaret fast anställda personalen äro bättre aflönade än i de nämnda staterna. Medan i Sverige den värnpliktige under rekrytskolan i penningbidrag erhåller 20 öre om dagen och under repetitionsöfning 50 öre, erhåller han t. ex. i Norge aldrig mera än 15 öre; och medelkostnaden per officer i Sverige öfverstiger samma kostnad i Norge med 402 kronor, liksom medelkostnaden per un-

derofficer öfverskjuter kostnaden för den norska underofficeren med icke mindre än 777 kronor. Tillämpade man samma aflöningsgrunder för värnpliktiga och fast anställd personal på samtliga ifrågavarande länder, blefve kostnaden för Sverige lägre än för Nederländerna och Belgien, medan den däremot fortfarande vore högre än i Norge och Danmark. Denna skillnad uppväges emellertid, enligt sakkunniges mening, mer än väl, om man tager hänsyn till försvarsväsendets effektivitet.

Hvad därefter angår det af vänsterns och socialisternas män upprejade påståendet, att den svenska skattepolitiken under högerens ledning skulle ha ledt till en oerhörd öfverbeskattning af de små genom indirekta skatter och alldeles för ringa direkt beskattning af de mera bärkraftiga — och detta jämväl i jämförelse med förhållandet i främmande länder —, så vill jag först erinra därom, att vi äro nu som bäst i färd med att lägga om vårt skatteväsen — och detta på initiativ af den nuvarande regeringen. Anmärkningen hade därför kunnat sparas, till dess man fått se resultatet af den sålunda pågående reformen. Men jag bortser härifrån och vill söka visa, att anmärkningen liksom så mycket annat, som i dessa dagar från vänsterhåll tillvitas högern, antingen saknar berättigande eller innebär betydande öfverdrifter.

Göra vi en jämförelse med förhållandena i några andra länder, finna vi följande fördelning mellan direkta och indirekta skatter, hvarvid under de förra uppförts arfskatt och stämpelskatt, såsom borde vara det riktiga. I tyska riket och dess särskilda stater utgjorde 1908 de direkta statsskatterna 883,500,000 mark och de indirekta skatterna 1,298,200,000 mark, alltså en proportion af 40,5 procent till 59,5 procent. Läger man härtill

emellertid kommunalskatterna, som utgingo i direkta skatter 959,100,000 m. och i indirekta 63,800,000 m., komma vi till det resultat, att de direkta skatterna till stat och kommun utgjorde 1,842,600,000 m. (57,5 procent) och de indirekta 1,362,000,000 m. (42,5 procent).

Beträffande därefter Frankrike uppgingo 1908 de direkta statsskatterna till 1,490,400,000 francs och de indirekta till 1,671,500,000 fr., d. v. s. de förra utgjorde 47,1 procent, de senare 52,9 procent af det hela. Tager man emellertid jämväl hänsyn till kommunalskatterna (jag har ej senare siffror än från 1902), komma de direkta skatterna att ökas med 415,000,000 fr. och de indirekta med 354,000,000 fr., och proportionen för stats- och kommunalskatter blefve 48,5 procent direkta och 51,5 procent indirekta skatter. I fråga om England gäller, att de direkta statsskatterna utgjorde 1908—1909 ett belopp af 62,700,000 pund sterling och de indirekta statsskatterna 62,900,000 pund sterling, alltså falla cirka 50 procent på hvardera. För kommunalskatterna har jag siffror endast för 1904—1905, då de utgjorde i direkt skatt 68,780,000 pund sterling och i indirekt skatt 5,500,000 pund sterling. Då statsskatterna för sistnämnda år uppgingo till 54,050,000 pund sterling resp. 66,480,000 pund sterling, skulle alltså för år 1904—1905 proportionen blifva i direkt skatt 63 procent och i indirekt skatt 37 procent.

I Norge var 1908—1909 den direkta statsskatten 10,700,000 kronor och den indirekta 64,990,000 kronor, således den förra 14,13 procent och den senare 85,87 procent. Under 1905, för hvilket år jag jämväl ägar uppgift på kommunalskatterna, utgingo dessa i direkt skatt med ett belopp af 40,185,000 kronor och i indirekt med 1,435,000 kronor. Statsskatterna nämnda år utgingo med 6,420,000 kr.

i direkt skatt och 44,080,000 kronor i indirekt skatt. Summan af direkt skatt för 1905 blir alltså 46,605,000 kronor och af indirekt skatt 45,515,000 kronor; de direkta skatterna utgingo alltså med 50,6 procent och de indirekta med 49,4 procent.

I Danmark betalades 1907—1908 i direkt statsskatt 23,720,000 kronor och i indirekt statsskatt 53,930,000 kronor, d. v. s. den direkta skatten utgjorde 30,54 procent, den indirekta 69,46 procent. Läggas härtill kommunalskatterna, af hvilka 46,100,000 voro direkta och 2,880,000 indirekta, blir resultatet för det hela 55,14 procent direkt skatt och 44,86 procent indirekt skatt.

Hvad till sist angår Sverige, uppgingo för räkenskapsåret 1907 (det sista år, för hvilket uppgifter rörande kommunerna finnas) de direkta statsskatterna till 39,310,000 kronor och de indirekta till 102,720,000 kronor; således utgjorde de förra 27,3 procent och de senare 72,7 procent. Kommunalskatterna utgingo emellertid med 72,850,000 kronor i direkt skatt och 13,650,000 kronor i indirekt skatt, alltså voro de direkta 84,2 procent och de indirekta 15,8 procent. Det hela ger följaktligen till resultat, att de direkta skatterna utgjorde 49,1 procent och de indirekta 50,9 procent. Ökar man emellertid, såsom med rätta bör ske, de direkta skatterna med väghållningsbesväret cirka 10,000,000 kronor och afgifterna till prästerskapet, som 1896—1897 uppgingo till 5,500,000 kronor och sedermera säkerligen uppgått till 6,000,000, komma vi för de direkta skatterna till 128,160,000 kronor och för de indirekta till 116,370,000 kronor, d. v. s. de direkta stats- och kommunalskatterna utgöra 52,4 procent och de indirekta 47,6 procent. Af denna redogörelse torde framgå, att i republiken Frankrike de indirekta skatterna utgöra en större procent af hela skat-

tebeloppet än i vårt land samt att i Norge, som haft den af vänstern högt skattade förmånen att under decennier styras af vänsterr regeringar, förhållandet mellan direkta och indirekta skatter jämväl är ofördelaktigare än hos oss. Att i England den direkta beskattningen är öfvervägande har sin grund i historiska förhållanden. Därtill kommer, något som ock är tillämpligt på Tyskland, att i ett kapitalstarkt land såväl inkomstskatt som arfskatt tydligen gifva helt andra belopp vid i öfrigt lika förhållanden än i mera kapitalsvaga länder.

Jag vill nu öfvergå till påståendet, att våra statsutgifter, tack vare högerns misshushållning med statens medel, vuxit i en i jämförelse med andra länder exempellös grad. Af detta påstående är så mycket sant, att vår budget vuxit betydligt under de senare trettio åren. Så utgjorde den 1881 74,995,000 kronor, medan den för 1909 upptogs i staten till 216,930,000 kronor. Äfven om man tager hänsyn till penningevärdets fall under tiden, hvilket fall sannolikt icke utgjort mindre än 20 procent, är ökningen ju i alla fall betydlig. I Norge hafva emellertid statsutgifterna under tiden 1881 till 1909 stigit från 43,680,000 kronor till 137,460,000 kronor. I Danmark hade budgeten år 1881 redan stigit till 51,580,000 kronor och har 1908—1909 uppnått ett belopp af 108,000,000 kronor. Hvad Tyskland angår, så uppgick 1881 budgeten för riket till 836,200,000 mark och för de särskilda staterna till 1,830,900,000 m. eller tillsammans 2,667,100,000 m. Den har 1908 stigit till ett belopp af 8,341,100,000 m., däraf 2,935,600,000 m. komma på riket och 5,405,500,000 m. på de särskilda staterna.

I Frankrike utgjorde budgeten 1881 3,616,400,000 francs samt 1909 öfver 4 milliarder francs. Den engelska budgeten steg under samma tid från

83,600,000 pd sterl. till 161,150,000 pund sterling.

Tydligt är, att dessa budgetssiffrors betydelse icke får öfverskattas; mycket beror på huru budgeten är uppställd. Stegringens storlek har dock alltid sin betydelse. Att den engelska och den franska budgeten icke stigit med så många procent under tiden 1881—1909 beror därpå, att dessa budgeter redan 1881 nått ett så enormt belopp. I någon mån detsamma kan sägas om den danska. Den norska och tyska budgeten hafva däremot ökat hastigare än den svenska. Icke ens den norska demokratien har sålunda varit så sparsam som vår svenska riksdags båda kamrar, och detta trots det att Norges resurser utan tvifvel äro betydligt svagare än våra.

Lika oberättigade som tillvitelserna mot högern för misshushållning i fråga om anslag sålunda äro, lika grundlös är anklagelsen mot högern, att genom dess lättsinniga finanspolitik den svenska statsskulden skulle hafva utan nytta för landet väsentligen ökat.

I sitt anförande i Ludvika den 20 sistlidne februari anförde herr Schotte — märk noga, en man, som varit medlem af landets regering — såsom bevis på högerns vanskötsel af landets ekonomi, att vår statsskuld fördubblats på de senaste tjugu åren. Att statsskulden mer än fördubblats under de sista tjugu åren är sant. Den utgjorde vid 1890 års början i jämna tusental ett belopp af 258,913,000 kr., under det att den vid 1909 års slut uppgick till 548,126,000 kr. (däraf 21,696,000 kr. i skattkammarväxlar). Hvertill hafva emellertid de upplånade medlen, i rundt tal 289 millioner kr., användts? Jo, till bidrag till följande ändamål:

Till statens järnvägsbyggnader 84,516,000 kr.
» lån till enskilda järnvägar 31,349,000 »
» inlösen af enskilda » 32 390,000 »

Till komplettering af trafikmateriel	65,905,000 kr.
» lån till telegrafstyrelsen	21,499,000 »
» Trollhätte kanal, kraftstation m. m.	26,573,000 »
» inköp af vattenfall	4,919,000 »
» odlingslånefonden	2,892,000 »
» torfindustrilånefonden	3,392,000 »
» rederilånefonden	14,609,000 »
» egnahemslånefonden	15,350,000 »
» norrländska nyodlingsfonden	514,000 »
» fiskerilånefonden	929,000 »
» jordförmedlingsfonden	781,000 »
» lån till Ostasiatiska kompaniet	2,000,000 »
» anskaffande af två ångfärjor	4,500,000 »
» köpeskillingen för Svappavaara malmfält	5 000,000 »
Summa	317,118,000 kr.

Skillnaden mellan dessa belopp har betäckts af skattemedel samt till staten återbetalade medel. Resultatet blir sålunda, att hvad som upplånats under förevarande period användts icke för löpande utgifter utan uteslutande för kapitalplaceringar. Är detta misshushållning? Den, som framkastat en sådan beskyllning, måste finna sig i att man har svårt att taga hans uttalanden på allvar.

Men fränsedt denna mönstergilla användning af upplånade medel, kan det vara af ett visst intresse att jämföra svenska statsskuldens belopp med förhållandet i några andra med oss jämförliga stater. Jag vill då gå tillbaka ända till början af 1881. Sveriges statsskuld utgjorde då 230,354,000 kr., däraf tillfälligt lån 9,000,000 kronor, samt uppgick vid början af 1910 till 548,126,000 kr. Norges statsskuld var 104,510,000 kr. år 1881, men 329,300,000 kr. år 1909. Danmarks skuld, som af väl kända orsaker 1881 redan uppnått ett belopp af 202,000,000 kr., utgjorde 254,000,000 år 1909. Hvad Tyskland angår, belöpte sig 1881 rikets statsskuld till 268,000,000 mark samt de särskilda staternas till 5,306,000,000

m., tillsammans alltså 5,574,000,000 m., medan statsskuden 1909 hade stigit till 4,500,000,000 mark för riket och 15,000,000,000 m. för de särskilda staterna eller tillsammans 19,500,000,000 mark. Den svenska statsskuden har alltså näst den danska visat den minsta ökningen under tiden 1881—1909, hvartill kommer att i intet af ifrågavarande länder de upptagna lånen torde användts så uteslutande för produktiva ändamål, som fallet varit med våra lån.

Efter hvad jag nu haft äran anföra, anser jag våra politiska motståndares angrepp mot högern på det militära och finansiella området vara tillbakavisade. Men äfven på andra områden har man sökt misstänkliggöra högerns verksamhet. Vid detta tillfälle måste jag begränsa mig, och jag upptager därför till bemötande endast den anmärkning mot högern, som varit mest egnad att sära våra känslor. Denna anmärkning gäller högerns ställning till nykterhetsrörelsen i vårt land. Man har sökt framställa högern såsom alkoholfabrikanters och krögares vapendragare, utan vilja eller förmåga att bidra till vårt folks höjande till allt större och större nykterhet. Äfven denna insinuation saknar hvarje berättigande, och jag tillbakavisar, å högerns vägnar, densamma såsom ett svart förtal. Skillnaden mellan högerns och vänsterns ställning i nykterhetsfrågan är heit enkelt följande. Vänstern ger utan förutgången utredning löften, som hvarken vänstern eller någon annan med säkerhet kan uppfylla, såvida man icke vill äfventyra de goda frukter vår fosterländska nykterhetsrörelse hittills redan lämnat. Högern däremot önskar — och Första kammaren har försin del beslutat — en fullständig, allsidig och snabb utredning af alla de för nykterhetsfrågans definitiva lösning erforderliga omständigheter, för att med

ledning af denna utrednings resultat kunna sätta kronan på verket och gifva vårt land en rusdryckslagstiftning, som i rikaste mått tillgodoser nykterheten icke blott på papperet utan i verkligheten. Och om de nykterhetens speciella förkämpar, som eljest omfatta högerns åsikter, skulle på grund af våra politiska motståndares obegränsade löften öfvergifva högerns sak, beklaga vi detta djupt, men vi låta likväl icke därpå förmå oss, att afvika från den väg, som enligt vår mening är den enda, hvilken leder till det af alla fosterlandsvänner eftersträfvade målet — vårt folks uppfostran till ett nyktert, sedligt folk.

Mitt herrskap, jag fruktar, att jag tagit Eder uppmärksamhet i anspråk under en längre tid, än som skäligen bort stå mig i dag till buds. Jag måste därför bereda mig att sluta, men innan dess ännu några ord.

I den våldsamma agitation landet rundt, som drivits mot högern, har man fått höra ett och annat om de motiv, som bestämt vänstern att gå med på den af den nuvarande regeringen genomdrifna, på proportionella val grundade allmänna rösträtten. Sålunda säger herr Schotte, att vänstern gått med härpå för att därigenom söka eröfra Första kammaren och, kanske han kunnat tillägga, varit mot förslaget därför, att det innebure en fara för vänstern att förlora makten i den Andra kammaren. Det är för att ej gå miste om den sålunda afsedda verkan af sitt antagande af rösträttsförslaget, som vänstern täflar med socialisterna i att nedsvärta högern inför såväl de nya som de gamla valmännen till landstingen. Man hoppas så mycket af denna i vårt land exempelösa agitation, att man betraktar de instundande landstingsmannavalen såsom afgörande icke blott för utgången af de Förstakammarval, som under den närmaste landstingsmannape-

rioden skola äga rum, utan för hela Första kammarens sammansättning. »Om vänstern med kraft rycker fram vid landstingsmannavalen, torde», yttrar herr Schotte, »påtryckningen blifva så stark, att vederbörande nödgas förordna om nyval till Första kammaren samtidigt som första gången nyval sker till Andra kammaren». Med vederbörande torde afses konungen, och vänstervinden tror man kunna blifva så stark, att den förutsättning, hvarpå rösträttsreformen hvilar, det tysta aftal mellan konung och båda kamrarna, som fick sitt uttryck i öfvergångsbestämmelsen, — att kontinuiteten i Första kammaren skulle bevaras genom dess förnyelse till en sjettedel hvart och ett af åren 1909—1914 — skulle utan vidare sättas å sido. Sant är visserligen, att konungen äger en hittills ej begagnad rätt att, när tvingande skäl därtill äro, upplösa Första kammaren; men lika säkert är, att kammarens upplösning, för att låta en möjlig folkstämmning vid 1910 års landstingsmannaval öfva inverkan på Första kammaren i dess helhet, skulle vara ett brytande af den förutsättning, hvarpå 1909 års rösträttsbeslut hvilar. Och dock anser sig en förutvarande minister kunna antaga, att kronan skulle vara i stånd till ett dylikt handlingssätt. En man, ett ord, denna urgamla germanska rättsregel är man nog förmätn att tro skola af Sveriges konung underkännas. Herr Schotte får emellertid, därom är jag viss, nöja sig med att de instundande landstingsmannavalen icke tillerkännas större räckvidd än som lagligen tillkommer dem.

Men, mina herrar, skulle det vara så, att Ni, då Ni gå till dessa val, efter samvetsgrann pröfning finna, att den svenska högern låtit leda sig i sina politiska gärningar af annat än fosterlandets väl, tveka då ej att beröfva oss det politiska inflytande, som

vi i så fall icke förtjäna att fortfarande äga. Har Sveriges själfständighet, Sveriges andliga och materiella utveckling, svenska folkets höjande till större sädlighet, bättre upplysning och allmänare välstånd icke inom högern funnit det stöd och den öfvervillighet, som Sveriges folk haft rätt att fordra, sätt oss då utanför möjligheten att deltaga i vården om dessa folkets dyrbaraste intressen. Anse Ni, att vårt land kan undvara den insikt, den erfarenhet och den framsynthet, som finnas bland högerens män, låten andra träda i vårt ställe på den plats, vi hittills intagit i vårt fosterlands tjänst. Vi skulle icke klaga öfver förlusten af vår politiska ställning, utan vilja i så fall försöka att efter måttet af våra krafter på det privata lifvets område finna ett fält för vårt arbete till Sveriges bästa. Men skulle Ni åter, såsom jag hoppas, vid en opartisk pröfning finna, att hvad vi kunna hafva felat varit följden af den ofullkomlighet, som i allmänhet vidlåder mänskliga sträfvanen, att vårt utöfvande af den andel i den politiska makten, som hittills tillkommit oss, varit prägladt af allvar, besinning, insikt och fosterlandskärlek, att vårt motstånd mot samhällsupplösning och själfsvåld varit bjudet af lan-

dets oafvisliga intresse, att vår tro på Sverige och dess framtid är en mäktig kraft till bevarande af svensk stat, svenskt folk och svensk kultur, betänken då Eder noga, innan Ni öfverlämna hela den okontrollerade makten i vårt samhälle till dem, som icke visat sin skicklighet att utöfva den genom annat än klander af hvad som förut skett och löften att själfva göra underverk. Glömmen då icke, att högerens undergång blefve den internationella, försvarsfiendtliga, kulturdödade socialismens seger. Våra nuvarande liberala sakna mod och kraft, ja understundom vilja att mot socialismen bevara vårt samhälle och vår samhällsordning. Därför måste vi för närvarande bekämpa denna liberalism; därför är den ej skickad att utan högerens stöd tillvarataga vårt lands stora politiska intressen. Sveriges lycka befordras ej genom att högern lider nederlag i den kamp, som mot densamma föres af socialism och liberalism. Sverige kommer fastmera först då till sin fulla yttre och inre styrka, när de borgerliga partierna, höger och vänster, rikta sina gemensamma ansträngningar på att från den svenske arbetarens ögon lösa den socialistiska bindel, som förhindrar honom att se sina egna och landets lifsintressen.

